

Posudek oponenta diplomové práce Dominiky Paukertové „Umělá inteligence ve světle sociální vědy“

Teoretická, popisná práce kompilačního rázu přehledně seznamuje se základním kontextem, historickým vývojem a terminologií diskusí spojených s problematikou „umělé inteligence“ (dále jen AI). Ta by se však vůbec neměla nazývat „inteligence“. To totiž celou problematiku nejen antropologizuje, ale svádí pozornost k tomu očekávat nějakou substituci nebo gradaci „lidského, příliš lidského“ (řeceno spolu s Nietzsche) vědomí, vědění, poznání, zkrátka efektivně záměrné a účelové manipulace s tím a organizace toho, co se kuchyňskou češtinou nazývá svět či „*this zoo, this prison, this reality – however you want to call it*“, abych použil slova z monologu agenta Smithe v nezaměnitelném podání Huga Weavinga z prvního filmu *Matrix* z roku 1999, který se dotýká jádra problematiky předloženého tématu. „Světlo sociální vědy“ reprezentují tři autoři (je rozumné a chvályhodné, že se autorka rozhodla pro malý počet autorů): Ulrich Beck, Anthony Giddens a Niklas Luhmann. Autorka tento výběr ospravedlňuje následovně (viz s. 49 předl. práce):

„Ulricha Becka pro jeho nadčasovou teorii o rizikové společnosti, Anthonyho Giddense, který se holisticky díval na moderní společnost a konečně Niklase Luhmanna, který ve svém raném díle přímo řeší riziko, ale zároveň čerpal své myšlenky z mnoha oborů, jakým byla například i informatika a kybernetika. Zároveň jsou všichni vybraní autoři relevantní i pro obor sociální a kulturní ekologie, a to je téměř zárukou multioborového pohledu na danou problematiku.“

Selekce je ještě jednou v závěru ospravedlněna i takto (s. 85):

„Každý z nich ve svém díle reflektuje témata ekologie a dává ji do vztahu se společností. I to byl předpoklad holistického pohledu na vybrané téma, který se mi potvrdil.“

Společenskovědní pohled na problematiku AI je vedený za pomoci vybraných pojmů riziko, důvěra, budoucnost, věda a vědění, expertní systém (zejm. vědění) a postavení laika v něm, technika a komunikace. Vše kulminuje do otázky v závěrečné Diskusi: „Dokáží společenské vědy anticipovat budoucnost v případě umělé inteligence?“ (s. 82), která je záhy na s. 85 zodpovězena kladně, což se ještě jednou zopakuje na s. 88.

Práce patrně vznikla ve velkém chvatu a v časové nouzi, je plná chyb, překlepů a chybějících interpunkčních znamének, jež její četbu ztěžují. V práci dochází rovněž k četným repetičím. Ale jinak autorka prokázala, že dobře porozuměla nejen problematice AI, ale zejména textům tří

zmíněných společenských vědců, které zdárně dokáže aplikovat při zpracování dané problematiky AI a jejích eventuálních rizik.

K samotné obhajobě bych měl pouze dvě otázky spíše provokativního rázu, jež ovšem – jak se domnívám – by mohly následně rozproutit živou a podnětnou diskusi celé komise:

Jak by autorka *dokázala*, že text je opravdu jejím dílem, a nikoli generovaný prostřednictvím AI, jak to ukazuje v samotném úvodu předložené práce?

Jak by se daly současné podoby AI použít při diskusích, nebo dokonce řešeních „klimatické krize“? (Či méně zešíroka: *Jak je AI využitelná pro environmentální vědy?*)

Předloženou diplomovou práci **doporučuji** k obhajobě s výchozím hodnocením velmi dobře.

Aleš Novák

8. srpna 2022